

S Branimirom Kovačem, članom MASA-e, razgovaramo o današnjim reformističkim sindikatima koji sustavno koč svaku inicijativu koja dolazi iz baze, od samih radnika. S
uzana Marjanić

Govori: Branimir Kovač

Zarez, broj 270

U nedavnom razgovoru za Zarez Ankica Čakardić je, između ostaloga, utvrdila da su MASA-ini članovi i članice, načelno, akteri koji nisu izrasli iz anarhističke struje ZAP-a, Attack!-a i DHP-a, što ide u prilog činjenici da je posrijedi neka nova generacija ili, bolje rečeno, posve drugi ljudi. Molim Vas, potvrdite navedene podatke te koliko je MASA surađivala sa ZAP-om, Attack!-om i DHP-om?

- Informacije koje ste dobili uglavnom stoje. Uz nekoliko iznimaka, radi se o ljudima koji do sada nisu bili aktivni članovi anarhističkog pokreta, i koji nisu imali nikakvih posebnih kontakata sa navedenim „strujama“. Dakle definitivno se radi o svježoj krvi. Ja osobno sa ZAP-om nisam imao nikakve veze, dok ljude iz Attack!-a znam uglavnom samo iz viđenja. Jedino sam se sa nekim DHP-ovcima intenzivnije družio jer živimo u istom kvartu. Što se tiče suradnje MASA-e sa navedenim kolektivima, ona je za sada nepostojeća.

Kako ste osobno došli do usvajanja anarhosindikalističkih ideja kao i upoznavanja istomišljenika/ica?

-Prve knjige anarhističke tematike počeo sam čitati još u srednjoj školi (uglavnom su to bila izdanja DAF-a i Što čitaš?) a negdje u to vrijeme sam stupio i u prve kontakte sa domaćom anarhističkom scenom. Međutim u to vrijeme sam se više ograničio na ulogu promatrača nego aktivnog sudionika. Razlog tome bio je taj što mi je sve to više djelovalo kao nekakva subkulturna furka nego kao ozbiljna politička opcija. Simpatizirao sam ideje ali sam ozbiljno sumnjao u njihovu izvedivost. To se promijenilo kada mi je jedan prijatelj posudio dva filma o Španjolskom građanskom ratu, nakon čega sam postao potpuno opsjednut španjolskom revolucijom i španjolskim anarhosindikalizmom. Anarhosindikalizam je sadržavao sve one elemente koji mi se činilo da nedostaju anarhističkom pokretu kakvoga sam do tada poznao, stvari kao što su jasno definirana organizacija, manje-više sređena teorija (za razliku od teoretske konfuzije tako karakteristične za dobar dio anarhističkog pokreta), masovnost (ili barem težnja ka njoj) itd. Međutim, ono što je najvažnije, iskustvo španjolskih anarhista, kao i ono ukrajinskih koje sam otkrio nešto kasnije, uvjerilo me je da sve to skupa i nije toliko ludo odnosno da anarhizam može funkcionirati u praksi i postati masovan fenomen, ali jedino ako se odrekne nekih stavova, koji po meni prije predstavljaju iskrivljavanje izvornih anarhističkih načela, nego što bi bili inherentni anarhizmu. Tu prvenstveno mislim na anti-organizacijske tendencije dobrog djela anarhističkog pokreta. Što se tiče upoznavanja istomišljenika, to se dogodilo poprilično slučajno. Prijatelj koji je znao da se interesiram za anarhosindikalizam prosljedio je moj kontakt ljudima koji su u Zadru organizirali prvi nacionalni anarhosindikalistički sastanak, koji je zapravo prerastao u osnivački kongres MASA-e. Oni su me pozvali, ja sam se odazvao a ostalo je povijest. **BLOKADE FAKULTETA SU POČETAK Nadalje, slažete li se s Ankičinom tvrdnjom, a za koju osobno mislim da je u potpunosti točna, da se MASA, njezine akcije ipak čine prethima te da je očito najveći slobodarski čin u novijoj povijesti Hrvatske napravila potpuno "anonimna" skupina ljudi – studenti i studentice u ovogodišnjoj proljetnoj blokadi.**

- U potpunosti se slažem s tvrdnjom da su ovogodišnje blokade fakulteta najvažniji politički događaj u zadnjih petnaestak godina domaće povijesti, a nama kao slobodarima su posebno interesantne zbog metode organiziranja i djelovanja koju su studenti odabrali a koja je vrlo bliska našim idejama. Blokade fakulteta su omogućile da se neki organizacijski modeli, o kojima se na ovim prostorima donedavno moglo samo teoretizirati, iskušaju u praksi na velikom broju ljudi i u tome leži njihova najveća vrijednost. Zbog toga smo ih službeno podržali kao organizacija, ali i direktno sudjelovali u njima kao pojedinci. U nekim gradovima su upravo naši članovi odigrali ključnu ulogu u ranim danima blokade svojih fakulteta i zapravo pogurali čitavu stvar na tim fakultetima. Što se tiče usporedbe MASA-inih akcija, i njihovog odjeka u javnosti, sa studentskim pokretom, na umu treba imati jednu bitnu stvar. Premda je način djelovanja koji je preuzeo studentski pokret u suštini slobodarski, te kao takav sličan MASA-inom, njegovi su ciljevi mnogo umjereniji i ograničeniji od ciljeva koje si je zacrtao anarhosindikalizam, te je, po mom mišljenju, upravo zbog toga uspio okupiti toliko puno ljudi u tako kratkom vremenu. Ono što pokušavam reći je to da ćete u kratkom roku sigurno puno lakše okupiti ljude oko ideje besplatnog obrazovanja nego oko ideje ukidanja kapitalizma i države te potpune reorganizacije društva prema načelima slobodarskog komunizma, koja će se većini ljudi na prvi mah učiniti preradikalnom. To naravno ne znači da se studentski pokret ograničio samo na pitanje školarina, baš naprotiv, ulažu se veliki naponi u edukaciju kako bi se ljudima ukazalo na širu sliku i potrebu preokretanja nekih štetnih političkih i ekonomskih trendova na globalnoj razini, međutim promjene na koje se poziva se, bar za sada, ne mogu po radikalnosti usporediti s dugoročnim ciljevima anarhosindikalizma. Iako studenti u svojem djelovanju koriste slobodarske metode, svijest o potrebi reorganizacije čitavog društva prema tim principima još uvijek nije široko rasprostranjena u studentskoj populaciji. Ipak, od nekuda treba početi, a ovo je početak koji je nadmašio sva (moja) očekivanja.

BEOGRADSKA ANARHOSINDIKALISTIČKA INICIJATIVA Na web-stranici MASA-e objavljena je vijest da je 22. listopada ove godine desetak anarhista članova Anarhističkog kolektiva Ankara prosvjedovalo ispred veleposlanstva Republike Srbije u Ankari povodom uhićenja članova beogradske Anarhosindikalističke inicijative (ASI). Naime, razlog zbog kojeg su uhićeni Sanja Dojkić, Ratibor Trivunac, Tadej Kurepa, Ivan Vulović, Nikola Mitrović i Ivan Savić je njihova navodna umiješanost u simbolični napad na grčku ambasadu u Beogradu. Recite, kakva je situacija s tim uhićenim anarhistima i što MASA po tom pitanju – s obzirom da su optuženi za međunarodni terorizam – radi?

- Na žalost situacija je prilično loša. Nakon što su bili pritvoreni skoro dva mjeseca (od 4. rujna), 3. studenog je podignuta optužnica za međunarodni terorizam a pritvor im je produžen za još mjesec dana. Osim ozbiljnosti same optužnice i visine moguće kazne (do 15 godina zatvora) poseban problem za uhićene predstavljaju i troškovi obrane koji su se popeli na cifru višu od 10.000 €. Zbog toga je MASA svoje aktivnosti usmjerila prvenstveno na prikupljanje novca za odvjetnike pošto je to najkonkretniji oblik pomoći koji trenutno možemo pružiti uhićenim drugovima. Osim toga 14. 09. je održan i prosvjed solidarnosti, a istoga dana je srpskoj ambasadi u Zagrebu uručeno i prosvjedno pismo.

Može li se reći da je srpska, određenije beogradska anarhistička scena daleko jača od naše anarhističke koja je, čini se, ipak nekako više teorijski usmjerena bez strategije spajanja teorije i prakse?

- Pa da budem iskren nisam baš toliko upoznat sa srpskom anarhističkom scenom općenito već samo s njenim anarhosindikalističkim djelom, tj. ASI-jem. Činjenica je da je ASI najjača anarhosindikalistička organizacija na prostoru bivše Jugoslavije, ali tu činjenicu volim pripisivati tome što je i daleko najstarija, te kao takva ima najviše iskustva. Međutim stići ćemo mi njih kad-tad!

Koliko je vidljivo na web-stranici MASA-e, trenutno je MASA angažirana oko riječkoga brodogradilišta 3. maj. Tako su 21. listopada ove godine radnike, koji još uvijek dolaze na posao, dočekali grafiti, među kojima i sjajan grafit "Sindikalna Mafija Hrvatske" s podcrtanim početnim slovima tih triju riječi koja zajedno čine kraticu SMH, a što je i kratica Sindikata metalaca Hrvatske, organizatora skupa od 21. listopada. Može li se doista grafitima i plakatima urbane gerile spasiti 3. maj ili je ipak potrebno pozvati na generalni štrajk cjelokupnu radničku klasu ove nimalo demokratske zemlje?

- Naravno da nijedno brodogradilište ili firmu, pa tako ni 3. maj nije moguće spasiti grafitiranjem i lijepljenjem plakata, već je potrebno pribjeći mnogo radikalnijim mjerama. Generalni štrajk je daleko najmoćnije oružje koje radnička klasa ima na raspolaganju, međutim za njegovo provođenje je potrebna vrlo visoka razina klasne svijesti i klasne solidarnosti. Na ovim se prostorima nažalost na njihovom uništavanju sustavno radi već godinama, između ostalog i od strane reformističkih sindikata, u što sam se i osobno uvjerio. U tako bijednoj situaciji, gdje klasnu svijest treba ponovo graditi praktički od nule, MASA niti ne može napraviti puno više od širenja propagande na sve moguće načine. Mi ostalim radnicima možemo jedino predložiti generalni štrajk i solidarizirati se s njima ako do njega dođe, ali ga ne možemo (niti to želimo) provesti bez njih.

STUDENTSKI KREDIT = DUŽNIČKO ROPSTVO Osim toga, studenti, članovi MASA-e, u suradnji sa studentima iz Slovenije u poslijepodnevnim su satima 21. listopada ove godine održali prosvjednu akciju pred zgradom Nacionalne sveučilišne knjižnice u Zagrebu, u vrijeme kada se u Knjižnici održavao 5. jubilarni Sajam stipendija u sklopu kojega se odvijao i prvi Sajam studentskih kredita. Studenti, članovi MASA-e tom su prilikom ispred zgrade NSK istaknuli transparent s natpisom "Studentski krediti = dužničko ropstvo". Koje su opasnosti od te liberalnokatoličke strategije studentskih kredita?

- Iako se studentske kredite pokušava prikazati kao pozitivnu stvar za studente, jer uz njih tobože i siromašniji dio stanovništva može studirati (sve što trebaju je podići kredit), oni su samo još jedan kotačić u mehanizmu komercijalizacije obrazovnog sustava. Svakome sa imalo mozga je jasno da su studentski krediti samo zgodan način da se mlade ljude uvuče u prekrasni svijet dužničkog ropstva čak i prije nego što zakorače u veseli svijet nadničarskog rada. Konačni cilj je naravno američki model u kojem ljudi izlaze sa fakulteta zaduženi preko grla i dobar dio svog radnog vijeka provode otplaćujući taj dug. To sve naravno ide na ruku poslodavcima jer se zadužen čovjek teže odlučuje na borbu za vlastita prava zbog paničnog straha od gubitka posla. Po meni su studentski krediti jedna od najvećih perverzija u priči oko komercijalizacije obrazovanja i mislim da se protiv njih treba boriti svim silama.

REFORMISTIČKI "ŽUTI" SINDIKATI Tako su 6. listopada ove godine, kako MASA isto

bilježi na svojoj web-stranici, radnici Salonita upali u zgradu Splitsko-dalmatinske županije, te su okupirali ured župana Sanadera, odbijajući napustiti prostore zgrade sve dok se njihovi zahtjevi za zbrinjavanjem svih radnika ne riješe. Cinizam pokazuje da je predsjednik HUS-a Matijašević tom prigodom izjavio da je tražio od radnika da navedeno ne čine i da on osobno ne podržava anarhosindikalne metode te da kao sindikalist preuzima odgovornost za eventualni prekršaj. Molim Vas, komentirajte ovaj cinizam našega sindikalizma na ne/djelu.

- Slučajevi poput ovoga najbolje ilustriraju kako su anarhosindikalisti u pravu kada tvrde da reformistički, „žuti sindikati“ više služe smirivanju radničkog gnjeva nego borbi za radnička prava, odnosno da su korisniji poslodavcima i državi nego radnicima. Matijašević tobože podržava radničke zahtjeve ali se protivi metodama koje jedine mogu dovesti do ostvarenja tih istih zahtjeva, te time otkriva svoju stvarnu ulogu u ovom sistemu.

Dakle, čega se sindikalisti, sindikalni čelnici zapravo boje?

- Boje se onoga čega se boje i svi drugi „vođe“, gubitka kontrole. Boje se da će ljudi jednoga dana shvatiti kako im nisu potrebni, štoviše da bi se njihovi životi znatno poboljšali njihovim nestankom.

Kako komentirate odluku koju su 26. listopada na konferenciji za novinare iznijeli čelnici sindikalnih središnjica da su predloženim izmjenama Zakona o radu Vlada i poslodavci izigrali sindikate i radnike te da sindikalci neće pristati na socijalni sporazum niti će sudjelovati na sjednicama Gospodarsko-socijalnog vijeća, već će organizirati prosvjede protiv novog ZOR-a kao i Vladine gospodarske politike?

- Predložene izmjene zakona o radu su toliko kriminalne, posebno dio koji se odnosi na regulaciju zapošljavanja na određeno vrijeme, da su čak i reformistički sindikati morali protiv njih oštro istupiti. Međutim bojim se da će se i ovoga puta ponoviti već toliko puta viđeni scenarij po kojemu će nakon spektakla jednodnevnog, manje ili više masovnog prosvjeda sindikati pristati na kompromis koji će zapravo predstavljati izdaju radničkih interesa, a koji će oni po medijima prikazivati kao svoju veliku pobjedu nakon čega će se sve opet stišati. Nadam se da sam u krivu ali bojim se da će to tako završiti. Sumnjam da su sindikati spremni na radikalnije mjere ukoliko im zahtjevi ne budu ispunjeni.

SINDIKALNA BIROKRACIJA I BLAGAJNA Kako komentirate da upravo ovoga ponedjeljka, 26. listopada Jutarnji list objavljuje plaće sindikalnih čelnika: tako Damir Jakuš, predsjednik Udruge radničkih sindikata Hrvatske, ima 10.000 kuna plaće, Vilim Ribić, dopredsjednik Matice hrvatskih sindikata – 13.000 kuna, Ozren Matiješević, predsjednik Hrvatske udruge sindikata – 11.600 kuna, Ana Knežević, predsjednica Saveza samostalnih sindikata Hrvatske – 12.500 kuna i Krešimir Sever, predsjednik Nezavisnih hrvatskih sindikata – zanimljivo – najmanje od spomenutih čelnika – 9.000 kuna?

- Jedan od glavnih razloga neučinkovitosti reformističkih sindikata leži upravo u masno plaćenim sindikalnim birokratima. Od ljudi koji primaju plaću znatno veću od prosječne, koji nemaju direktnih kontakata sa radnim mjestima i sa ljudima čije bi interese trebali braniti, ni nije realno za očekivati da će biti prerevni borci za radnička prava. Anarhosindikalizam se baš iz tog razloga najoštrije protivi plaćenju sindikalnoj birokraciji jer ona samo slabi snagu sindikata. Ako

sindikalist dijeli sudbinu svih ostalih radnika biti će mnogo zainteresiraniji za borbu jer u tom slučaju njegov vlastiti životni standard direktno ovisi o ishodu te iste borbe. Ukoliko to nije slučaj, sindikalna birokracija s vremenom razvija svoj vlastiti interes i postaje sama sebi svrhom, što neizbježno vodi ka izdaji radničkih interesa. Mislim da se velika većina domaćih sindikata i njihovih čelnika odlično uklapa u tu sliku.

Nadalje, kako komentirate da su sindikalni čelnici zagovornici uvođenja sindikalnoga doprinosa solidarnosti o čemu je razgovor Vilim Ribić nedavno pokrenuo na sastanku sindikata s premijerkom Jadrankom Kosor?

- Izgradnja klasne solidarnosti je nešto na čemu u RH definitivno treba raditi, ali mislim da oporezivanje radnika koji nisu članovi sindikata (možda i zbog toga što smatraju da od tih istih sindikata nemaju nikakve koristi) nije najbolji način da se to postigne. Dodatnih 300 milijuna kuna kojih bi se, kako navode mediji, na taj način slilo u sindikalne blagajne, čini mi se kao jako puno novca za prikupljanje statističkih podataka, na što bi se ta sredstva navodno trošila. Uglavnom vrlo sam skeptičan prema toj ideji. Mislim da se radi samo o pokušaju sindikalne birokracije da se dokopa novca i onih radnika koji nisu članovi sindikata.

UGROŽENOST RADNIKA U PRIVATNIM PODUZEĆIMA

Zbog čega ti isti sindikalni čelnici ne provjeravaju imaju li pojedina privatna poduzeća organizirane sindikate? Naime, kako poznajem dosta ljudi koji pripadaju radničkoj klasi, znam da mnoge privatne firme/tvrtke u Zagrebu nemaju organizirane sindikate, a sami se radnici, s obzirom da su na minimalcu ili pak rade na određeno, boje pokrenuti osnivanje sindikata. Odnosno, kao što je objavljeno u Vjesniku 4. srpnja 2005. godine da čak u 90 posto privatnih malih i srednjih poduzeća nema sindikata, pa se prava uređuju individualnim ugovorom o radu. Kome se ti radnici mogu direktno obratiti, s tim – napominjem – da se ti isti radnice ne služe e-mail komunikacijom i vjerujem da nikada nisu čuli za anarhosindikalizam.

- Upoznat sam sa problemima radnika u privatnim poduzećima jer mnogi moji prijatelji i članovi obitelji rade za privatnike. Činjenica je da je to najugroženiji dio radničke populacije koji je, za razliku od radnika u državnim firmama koji još uvijek uživaju neka prava naslijeđena iz vremena „trulog socijalizma“, potpuno nezaštićen i izložen najbrutalnijem kapitalizmu. Zbog čega velike sindikalne središnjice ne ulažu veće napore u sindikalno organiziranje tih ljudi ni meni nije potpuno jasno pa ćete to morati pitati njih. Nama širenje naših ideja, osim ne postojanja anarhističke tradicije na ovim prostorima i izrazito negativne slike koju o anarhistima stvaraju mainstream mediji, dodatno otežava i činjenica, na koju ste i sami upozorili, a to je da se velika većina radnika u RH ne koristi internetom. Jedini način da se tome doskoči je direktan kontakt s ljudima licem u lice, a uz to posvuda lijepimo i naljepnice na kojima se uz e-mail adresu nalazi i broj telefona na koji nam se ljudi mogu javiti. U budućnosti planiramo i izdavanje vlastitih novina čime bismo pokušali doprijeti do što šireg kruga ljudi.

I na kraju, kako procjenjujete ulogu sindikata u našem društvu? Naime, Juraj Katalenac izjavljuje da su današnji sindikati, odnosno "žuti sindikati" ili reformistički sindikati, birokratske organizacije koje čine tampon zonu između radnika i šefova?

- Pa morati ću se složiti s Jurjem. Reformistički sindikati ne predstavljaju nikakvu opasnost za suvremeni sistem eksploatacije jer su se toliko integrirali u njega da su postali jedan od njegovih nosećih stupova. Svojim konstantnim razvodnjavanjem radničkog gnjeva i kočenjem svake inicijative koja dolazi iz baze, od samih radnika, te laprdanjem o socijalnom partnerstvu i nepostojećim „nacionalnim interesima“ oni samo potpomažu eroziju klasne svijesti, toliko karakterističnu za današnje društvo, te nas time efektivno udaljavaju od cilja kojem mi kao anarhosindikalisti težimo, a to je, između ostalog, i ukidanje klasnog društva. Prema tome nije ni čudno da mi njihovu ulogu u društvu doživljavamo kao izrazito štetnu.

I za sam kraj: što vas osobno kao anarhosindikalistu najviše užasava u našem društvu koje je u Wikipediji poznato po privatizacijskoj pljački s family Tuđman na vrhu?

- Možda upravo činjenica da je ta pljačka opće poznata, kao i mnogi njezini akteri, ali da se po tom pitanju ništa ne poduzima. Užasava me taj općeprisutni osjećaj bespomoćnosti gdje ljudi shvaćaju da je društvo u kojem žive trulo do srži ali su se potpuno predali, uvjereni da ne postoji alternativa. MASA je osnovana upravo kako bi ukazala na tu alternativu.